

KERSTBRIEF VAN DE MINISTERS-GENERAAL VAN DE FRANCISCAANSE FAMILIE

Assisi, 25 december 2020

*Het volk dat in duisternis ronddoelt ziet een schitterend licht.
Zij die in het donker wonen worden door een helder licht beschenen.
(Jes. 9,1)*

Franciscaanse familie,
zusters en broeders allemaal

Hoop die ons krachtig maakt!

Beste zusters en broeders van de hele Franciscaanse familie,
de Heer geve jullie vrede!

Helderheid en muzikaliteit zijn twee van de vele componenten van de kerstgrammatica. Thomas van Celano, die over Kerstmis in Greccio vertelt, spreekt over een nacht die “zo helder is als daglicht en heerlijk is voor mens en dier!” En ze kwamen, mannen en vrouwen, opgetogen van een ongekende vreugde bij het zien van de geheel nieuwe manier, waarop het geheim werd gevierd. Het bos weergalmt van de stemmen en de rotsen kaatsen het geluid terug. De broeders zongen en brachten de Heer de verschuldigde lof. Het was een van juichen en jubelen vervulde nacht.” (vgl. FF 469 - 1 Celano XXX nr. 85).

Als vertegenwoordigers van de grote internationale Franciscaanse familie, terwijl wij al een glimp opvangen van het Licht dat van bovenaf komt, stellen wij u in muzikale taal een beschouwing voor over de prachtige klank van de encyciek *Fratelli Tutti*.

1. IN MUZIEKNOTATIE

1.1. Een nieuw muziekpartituur

De Advent is nog maar net begonnen, en Kerstmis is al aan de horizon! We zijn nog maar een paar dagen verwijderd van het einde van het jaar 2020, maar we kunnen nu al zeggen dat het een heel bijzonder jaar was. Het lijkt erop dat we de afgelopen maanden de ervaringen hebben meegemaakt die een heel decennium lang genoeg zouden zijn. Het virus, de politieke veranderingen, de protesten in zoveel landen, de spanningen, de oorlogen, de minachting, de afwijzing, de chaos van de informatie - we hebben ervaren dat de wereld somberder is geworden en, mede door de verschillende 'lockdowns', meer gesloten (zie Franciscus, *Fratelli tutti* [=FT], hoofdstuk I: *De schaduw van een gesloten wereld*, nrs. 9-55). En juist op dit moment in de geschiedenis hebben we van Paus Franciscus de Encycliek *Fratelli tutti* ontvangen, waarin hij het verlangen deelt om de moed te hebben om te dromen, om te streven naar een verenigde menselijke familie, een wereldwijde omhelzing tussen zusters en broeders, "kinderen van ditzelfde land dat ons allen onderdak biedt". (FT nr. 8).

De Paus leidt *Fratelli tutti* in met de specifieke verwijzing naar de broederlijke liefde die door broeder Franciscus werd beleefd en bevorderd, liefde voor hen die dichtbij en veraf zijn; liefde ja, zelfs voor de schepselen van de Heer, maar in de eerste plaats voor "hen die van zijn eigen vlees waren" (FT nr. 2), en onder hen, voor de armen en de minsten. De Heilige Vader herinnert ook aan de diepe betekenis van het historische en nederige bezoek van broeder Franciscus aan sultan Malik-al-Kamil in Egypte. De arme man van Assisi ontmoette hem als een broer, als een persoon die "een hart zonder grenzen heeft, in staat om over de afstanden

heen te gaan als gevolg van afkomst, nationaliteit, kleur of religie" (FT nr. 3). Paus Franciscus bekent dat de heilige Franciscus zelf een grote doorgever van Gods liefde is en "een vruchtbare vader die de droom van een broederlijke samenleving wakker schudde"; dit was de belangrijkste motivatie voor het schrijven van de nieuwe Encycliek (FT nr. 4).

Daarom, reden te meer, zou het ook de motivatie moeten worden voor ons, leden van de Franciscaanse Familie! Wij, Ministers-generaal van de Franciscaanse familie, waren in Assisi bijeen en waren aanwezig op 3 oktober bij het graf van de heilige Franciscus, toen paus Franciscus de eucharistie vierde en zijn brief ondertekende! We hebben de Heilige Vader namens u allen kunnen begroeten. Bij die gelegenheid die de Voorzienigheid ons gaf, willen we een speciale uitnodiging voorlezen die gericht is aan de hele Familie, en in de eerste plaats aan ons, Ministers. Het is een uitnodiging om *Fratelli tutti* en haar aanwijzingen serieus te nemen, als een geschenk en als een taak die de paus ons in dit jaar 2020 geeft, als een aansporing die afkomstig is van de heilige Franciscus via paus Franciscus, als een nieuwe partituur om te leren, te oefenen en uit te voeren in het grote werk van de geschiedenis.

1.2. Verschillende muzieknoten in het akkoord van hoop

Paus Franciscus is een realist, en aarzelt niet om de dingen bij naam te noemen. Bij het analyseren van de situatie waarin de wereld zich nu bevindt (FT nrs. 9-55) spreekt hij van de "donkere schaduwen, die niet genegeerd mogen worden" (FT nr. 54). Maar daar houdt het niet mee op. Wat is het antwoord dat je geeft op dit lijden dat de hele mensheid ervaart? Hoop! En wat is hoop? Het is iets dat tot ons spreekt "van een dorst, van een verlangen, van een verlangen naar

volheid, naar het bereikte leven, van een verlangen om aan te raken wat groot is, wat het hart vult en de geest verheft tot grote dingen, zoals waarheid, goedheid en schoonheid, rechtvaardigheid en liefde...”. Het is een werkelijkheid die „moedig is, het weet verder te kijken dan het persoonlijk comfort, voorbij de kleine zekerheden en compensaties die de horizon vernauwen, om zich open te stellen voor grote idealen die het leven mooier en waardiger maken” (FT nr. 55).

Maar waar haal je hoop vandaan? Het spontane antwoord is waarschijnlijk het volgende: men moet het bij God zoeken. En het is echt zo. De bron van hoop en vreugde is God en zijn Evangelie. Paus Franciscus herinnerde reeds daaraan in *Evangelii Gaudium*, toen hij benadrukte dat de ware vreugde ontluikt binnen de band tussen God en de mens, tussen de christen en Jezus Christus (*Evangelii Gaudium* nrs. 1-8). Dit is de eerste muzieknoot van het akkoord van hoop - zichzelf ontdekken als kinderen en vrienden van God.

Elke handeling, elke solidariteit, elke sociale vriendschap heeft zijn basis in deze ontdekking, want als we kinderen van dezelfde Vader zijn, betekent dit dat we als broeders en zusters leven. En men is niet onverschillig voor zijn broeder en zuster. In *Fratelli tutti* wordt iedereen eraan herinnerd: hoop is niet iets wat we alleen, onafhankelijk van anderen, verwerven door onszelf en door alleen te leven. Nee, hoop wordt samen opgebouwd, door te herontdekken dat we zusters en broeders zijn. Hier is de tweede muzieknoot van het akkoord - ontdekken dat men niet geïsoleerd is, dat anderen bestaan, dat we allemaal verbonden en noodzakelijk zijn en “niemand alleen gered wordt” (FT nr. 54).

En omdat we op deze planeet leven en op dit specifieke moment in de geschiedenis,

gaat onze hoop ook uit naar onze woonplaats: de aarde. Paus Franciscus, in *Laudato sí* [=LS], na te hebben toegegeven dat “er een grote verslechtering is van het gemeenschappelijke huis” nodigt ons uit om hoop te hebben, omdat het “ons uitnodigt om te erkennen dat er altijd een uitweg is, dat we altijd van koers kunnen veranderen, dat we altijd iets kunnen doen om problemen op te lossen”. (LS nr. 61). De derde muzieknoot van hoop heeft dus de smaak van fris water, ruikt naar de schone lucht van ongerepte bossen en heeft het geluid van het tropische woud gevuld met het gezang van duizenden vogels. En deze muzieknoot vervolmaakt een akkoord van Hoop, dat niet goed zou klinken, als het een van de drie muzieknoten zou ontbreken.

2. IN OVERLEG

2.1. De eerste maten - relatie en ontmoeting

Laudato sí stelde de vraag welke wereld willen we voor de toekomst, welke planeet willen we; *Fratelli tutti* spreekt ons aan over welke relaties we willen voor de toekomst. De inzichten van *Fratelli tutti* nodigen uit om de hoop te ontdekken en te voeden voor de wereld waarin “alles open is” (cf. FT hoofdstuk III: *Het denken en beheren van een open wereld* nrs. 87-127), en ze stellen zeker ook vragen over onze identiteit, onze zending, en dus ook onze vorming. Als we deze vragen binnen de Franciscaanse familie verplaatsen, kunnen we ons afvragen: wij, Franciscaansen en Franciscanen, welke toekomstige Franciscaanse wereld, welke waarden, stijl en gedachte willen wij overbrengen naar degenen die na ons aan zullen komen? En bovenal, wat voor soort relaties willen we binnen onze Franciscaanse wereld? En tot slot, wil-

len we dat deze Franciscaanse wereld voor iedereen toegankelijk en open is?

Laudato sí zei dat de wereld een netwerk van relaties is (men moet niet vergeten dat “relatie” een van de belangrijkste Franciscaanse charisma’s is), waar alles met elkaar verbonden is (vgl. LS nr. 117); *Fratelli tutti* zegt dat dit netwerk van relaties helaas verslechtert; dat de dreiging het isolement is; maar zij stelt ook zorgzaamheid voor en bevestigt dat er hoop te vinden is in de cultuur van de ontmoeting (vgl. FT nr. 30).

Hoe genereer je de cultuur van ontmoeting? Paus Franciscus herinnert eraan dat “elke verandering een motivatie en een educatief proces nodig heeft” (LS nr. 15) en dat het zo georganiseerd moet worden dat het uit de “schat van de christelijke geestelijke ervaring” kan worden gehaald (LS nr. 15), en, kunnen we eraan toevoegen, ook uit de Franciscaanse. We erkennen dan ook de noodzaak om in al onze menselijke, en in elk wetenschappelijke redenering van ons, rekening te houden met het thema van een specifieke en duidelijke menselijke, sociale en “milieu”-vorming op basis van deze overtuigingen van de Paus. Het lijkt erop dat we ons moeten afvragen hoe we in ons vormingsproces een grote vraag kunnen stellen over hoe wij de cultuur van ontmoeting kunnen bevorderen. Want het is de nabijheid die niet alleen de mens, maar ook zijn huis, de aarde, redt.

2.2. Eerder geslagen maten - aandacht en dialoog

In zijn commentaar op de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan herinnerde Paus Franciscus ons eraan dat “we allemaal erg gefocust zijn op onze behoeften” (FT nr. 65) en daarom lopen we het risico te worden gerekend tot de categorie van de priester en

Leviet, onverschillig voor de “gewonde man, op de grond langs de weg, die was aangevallen” (FT nr. 63). Om het niveau van onze aandacht voor anderen te meten, kunnen we ons afvragen of “het zien van iemand die ons dwars zit, ons afschrikt omdat we geen tijd willen verspillen vanwege de problemen van andere mensen” (FT nr. 65). Een van de beste wensen, en niet alleen voor deze kersttijd, is dan ook om meer moed te hebben om “het model van de barmhartige Samaritaan” (FT nr. 66) aan te nemen en “onze roeping als burgers van ons land en van de hele wereld, bouwers van een nieuwe sociale band” (FT nr. 66) te doen herleven. In feite “leidt elke andere keuze ofwel aan de kant van de bandieten ofwel aan de kant van degenen die langskomen zonder medelijden te hebben met de pijn van de gewonde man langs de weg” tot niets. (FT nr. 67). Met deze wens komt een andere vraag naar voren: hoe kunnen we nog creatiever zijn en niet ingaan op “de opbouw van een samenleving van uitsluiting”, maar “ons de kwetsbaarheid van anderen eigen maken” (FT nr. 67)? Hoe kunnen we meer aandacht besteden aan de naaste? Hoe kunnen we nog meer moed aan de dag leggen om dicht bij de minsten te zijn? (zie FT nrs. 233-235).

Paus Franciscus, die spreekt over de inspiratiebron voor zijn Encycliek *Laudato sí*, verwijst naast de heilige Franciscus ook naar de “lieve Oecumenische Patriarch Bartholomeus” (LS n. 7). Sprekend over de inspiratiebron voor *Fratelli tutti*, bekent hij dat hij de Grote Imam Ahmad Al-Tayyeb een grote stimulans vond (vgl. FT nr. 29). Hiermee geeft hij een concreet en relevant voorbeeld van de dialoog die christenen vanuit hun onvervreemdbare identiteit (vgl. FT nr. 3) groepen zijn om “met alle mensen van goede wil” (FT nr. 6) te zoeken. Als franciscaanse broeders en zusters zijn we al op verschillende plaatsen en manieren bij deze dialoog

betrokken; maar misschien kunnen we ons afvragen hoe we de ruimte voor dialoog en ontmoeting met alle mensen kunnen vergroten, en vooral met degene die ons geloof niet deelt, maar die vaak naast ons woont en werkt.

Sint Franciscus liet enkele praktische aanwijzingen achter - men kan beginnen met een groet: *Moge de Heer u vrede geven!* (zie FF 121 - Testament nr. 27). Want om iemand op deze manier te begroeten, moet men hem eerst “zien”. En dan, een groet is de *ouverture* van de dialoog! Laten we echter niet vergeten dat de groet van de heilige Franciscus aan iedereen in dezelfde mate en met dezelfde vriendelijkheid wordt gedaan (zie ook FF, nrs. 222-224 - Brief aan het generaal kapittel en alle broeders nrs. 38-44)! Zonder uitzondering, want in ieder van hen herkende hij een zuster of broeder, en hij wist dat er in Gods hart geen tweederangs kinderen zijn!

2.3. In de muziekschool

We hebben van paus Franciscus een nieuwe muziekpartituur gekregen om te leren. Het stuk lijkt ingewikkeld, maar we weten dat alle stukken in eerste instantie ingewikkeld lijken. Noot na noot, maat na maat, langzaam verwerf je de bekwaamheid voor een goede ruitvoering. Het nieuwe stuk vertelt de droom van een open wereld, van een wereld waar ontmoeting heerst, waar nieuwe levensstijlen, nieuwe ziens- en denkwijzen mogelijk zijn. Ook wij zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van dit stuk; het is daarom noodzakelijk om interne (ad intra van de Orde, bijvoorbeeld in de vorming) en externe processen (in onze dienst aan de wereld) te bewerkstelligen, processen die kunnen helpen om ons de logica van de muziek die

in de partituur van *Fratelli tutti* verborgen zit eigen te maken.

Waar kunnen we de noten van dit nieuwe muziekstuk leren? De kersttijd komt ons te hulp en nodigt ons uit om een betere muziekschool te bezoeken. Sint Franciscus getuigt dat Kerstmis de beste tijd is om te oefenen, want: “Op die dag zond de Heer zijn barmhartigheid en ‘s nachts zijn lofzang” (vgl. FF 303 - Vespers van Kerstmis). Ziet u, er vindt een bijeenkomst plaats in Bethlehem. Het is God zelf die bijdraagt aan de cultuur van de ontmoeting en die zichzelf dichtbij brengt: een van ons. Hij brengt een dialoog tot stand, aanvankelijk zonder woorden, slechts geweven met blikken - (het moest indrukwekkend zijn - en Maria van Nazareth heeft dat zeker gedaan! - Voor het eerst sinds de schepping van de wereld, kijken, naar de ogen van God!) - God schenkt ons op het feest van Kerstmis Zijn gezicht, want “niemand kan de waarde van het leven ervaren zonder concrete gezichten om lief te hebben” (FT nr. 87). Hij is de eerste die leert hoe een profetische en beschouwelijke levensstijl te beleven, die in staat is om zich diep te verheugen zonder bezeten te zijn door consumptie.

Hier is de bron van onze identiteit; hier kunnen we leren wat het betekent om degene te benaderen die ver weg is en totaal anders is. De vorming begint hier: van de contemplatie van het gezicht van Jezus Christus, gewikkeld in doeken, gekust door Maria van Nazareth en omhelsd door Jozef. Het is op dit gezicht dat we kunnen lezen dat God liefde is (1Joh 4,16); de Liefde die niets anders weet dan zichzelf volledig te geven en, zich bewust van onze behoefte aan verlossing, is gekomen om ons te ontmoeten. Het “meest heilige geliefde kind, dat ons gegeven is en onderweg voor ons geboren is en in de krib-

be wordt gelegd” (vgl. FF 303 - Vespers van Kerstmis), is het Woord waardoor de Vader de dialoog met de hele mensheid vernieuwt; het Woord dat in dialoog vlees is geworden en onder ons is komen wonen (Joh 1,14).

Hier is de bron van de hoop! Het is daar waar God is en tegelijkertijd is het waar onze broeders en zusters zijn: Hij is het die gekomen is, en onder ons is komen wonen.

Ook wij, Ministers-generaal van de Franciscaanse Familie, willen bijdragen aan het schrijven van de nieuwe partituur in het akkoord van hoop, relatie en ontmoeting, aan-

dacht en dialoog, in de school van God: het “Kind van Bethlehem” (vgl. FF 470 - 1 Celano XXX nr. 86). Wij doen dat met de noot van het gezamenlijk aanbieden van de kerstgroeten: wij wensen u allen eensgezind, op deze bijzondere Kerstmis, de moed toe om altijd, overal en in alle omstandigheden, met iedereen, met alle zusters en broeders, het lied van de engelen te willen horen, die verkondigen: “Eer aan God in den hoge en op aarde vrede onder - alle - mensen in wie Hij welbehagen heeft!» (vgl. Lc 2,14).

DEBORAH LOCKWOOD OSF
Voorzitster IFC-TOR

TIBOR KAUSER OFS
Minister Generaal

MICHAEL ANTHONY PERRY OFM
Minister Generaal

ROBERTO GENUIN OFMCAP
Minister Generaal

CARLOS ALBERTO TROVARELLI OFMCONV
Minister Generaal

*Dienstdoende voorzitter van de
Conferentie van de Franciscaanse Familie*

AMANDO TRUJILLO CANO TOR
Minister Generaal